

zawsze tchórzliwą. Nie starała się nawet odwagi myśli i pracy zdobywać, szukając nieraz potępienia dla tych, co odważnie myślą lub odważnie pracują.

Gdy więc, moi panowie, przebyliśmy drogę, odważnie myśląc i odważnie pracując, wylatując akurat zawczasie, a nie za późno, czyniąc wszystko wbrew prawdom, które wyznawano, i gdy przeżyliśmy dotychczas dobrych kilka lat Polski — to chciałbym na naszym przykładzie stwierdzić, że nie zawsze prawda odważnej myśli i odważnej pracy kończy się tak źle, jak ludzie w Polsce przypuszczają. Skończyła się ona bowiem, jak to panowie doskonale wiecie, dla wielkiej ilości legionistów względnie bardzo dobrze. Choć przyzwyczajeni jesteście do skarg, do utyskiwania na los i na wszystko, bo do tego nawykliście podczas legionowego życia, nie możecie nie stwierdzić, że jednak przez wejście do Legionów osiągnęliście względnie bardzo dużo.

Nasz przykład prawdy o odważnych myślą, o tych, którzy wchodzili w zorze pomimo złud wielkich przez ojców naszych i dziadów przeżytych, o tych, którzy potrafili w zorzach wieczornych szukać światła, a zorze poranne przejść z odważną pracą — jest dowodem i stwierdzeniem dla wszystkich, że odważnie myśleć i odważnie pracować jest nieraz lepiej, niż gdać w błotku.

PRZEMÓWIENIE W NIEŚWIEŻU

(25 października 1926 r.)

W czasie wyprawy kijowskiej w bitwie z bolszewikami pod Malinem poległ dnia 28 kwietnia 1920 r. mjr. Stanisław Radziwiłł, adiutant Naczelnego Wodza.

Dnia 25 października 1926 r. odbyła się w Nieświeżu uroczystość dekorowania przez Piłsudskiego sarkofagu mjr. Radziwiłła złotym krzyżem «Virtuti militari».

Po tej uroczystości Albrecht Radziwiłł na obiedzie wydanym przez siebie na zamku w Nieświeżu wygłosił toast na cześć Piłsudskiego. W odpowiedzi Piłsudski wygłosił niżej przytoczone przemówienie.

Podajemy je według «Czasu» z dn. 29 października 1926 r.

Stare to zameczko mówi nam, jak śmierć i życie spletały się z sobą w pracy nad tymi murami. Miałem adiutanta, który z tego pochodził gniazda, i niewątpliwie duch Stanisława

Radziwiła jest z nami, gdy tu bawi jego Wódz Naczelny. Ani mnie to przeraża, ani dziwi. Dziś chcę jego wspomnieć nie jako umarłego, lecz jako żywego. Rycerska prawda tego domu uosiobiła się w nim. Duma wielkiego domu, który tak dawno przeszłości naszej służył, zlały się w nim z wierną i twardą służbą żołnierza. Dom Radziwiłłów dał nam w przeszłości szereg ludzi, co w służbie państwa zasłynęli czy na polach bitew, czy w radach senatorów.

Piję dziś nie za pamięć o poległym, gdyż wierzę, że pamięć o nim żywa będzie wśród panów, lecz dziękując, wrzucony przemówieniami poprzedników, toast ten wznoszę za ród Radziwiłłów, goszczący mnie dziś, by pozostał równie wieczny, jak te stare mury Nieświeża...

PRZEMÓWIENIE PRZEZ RADIO W ÓSMĄ ROCZNICĘ ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI

(11 listopada 1926 r.)

W związku z obchodem ósmej rocznicy odzyskania niepodległości wygłosił Piłsudski dnia 11 listopada 1926 r. przez radio niżej przytoczone przemówienie o cudownych przemianach zaszłych między latami niewoli a czasem odzyskania wolności i o błogosławionych skutkach, gdy ze «wskrzeszeniem ciała» i «odrodzeniem duszy» następuje.

Tekst podajemy według «Głosu Prawdy» z dn. 12 listopada 1926 r., który ogłosił przemówienie według stenogramu dostarczonego pismom przez wydział prasowy «Polskiego Radia».

Siedzą przy mnie dwa dzieciaki, dzieciaki miłe, i proszą o bajkę. Dlatego też powiem paniom i panom bajkę dla dzieci i dla dorosłych. «Tyle szczęścia, co jest we śnie, tyle prawdy, co jest w pieśni»¹⁾. Tak pan jakiś pisał, z panów jeden taki był, co pisał, a my, co czytamy, niekiedy mu wierzymy, a niekiedy nie. Ale za to dziś prawdę powtarzam, «bo są czary i są dziwy, byle ktoś tam był szczęśliwy».

¹⁾ Jest to trochę zmieniony cytat z «Pieśni o ziemi naszej» Wincentego Pola. Oryginalne brzmienie jest następujące:

«Tyle szczęścia, co człek prześni,
Tyle życia, co jest w pieśni».